

Светската економска криза која сериозно почна да ги тресе финансиските системи на развиените земји, придонесе и за дестабилизација на политичките конјунктури во нив. Социјалните немири проследени со барања за одредени права на групи, организации, па и цели нации стана тренд во европските метрополи. Сè ова внесува нова симболика во геопланетарните проблеми кои почнаа да се продуцираат на економско-стопански план во текот на минатата година. Рецесијата длабоко навлезе во банкарските сектори на поголем број земји од Унијата, индустриски гиганти почнаа да ставаат клуч на своите погони, а бројот на невработените значајно се зголемува. Доколку се земат предвид проценките дека кризата допрва доаѓа и дека таа ќе биде најизразена кон средината на 2009 година, тогаш сè ова што моментно се случува е само увертира во она што наскоро би следело. Стравот од сиромаштија почна да добива шизофренични облици кај западните народи. Секој децимал од некој негативен процент во нивните економии и индустрии предизвикува главоболки небаре почнува некоја војна на нивна територија. Доколку Западот стравува од пад на производството од 1 отсто или од зголемување на невработеноста за 2 отсто во текот на оваа година, тогаш јасно ќе се види какви плачковци се моќните и развиените. Што да кажат балканските земји? Како тие

Пишува: Мишко ТАЛЕСКИ

СЕ КИНЕ ТАМУ КАДЕ ШТО Е НАЈТЕНКО

поминаа во изминативе дваесет години откако се поделија, разделија и основаа сопствени државни субјекти? Невработеноста се зголеми на 40 отсто од вкупното работоспособно население, сите фабрики пропаднаа во ерата на фамозната транзиција, штедилниците банкротираа... Патем ни се случуваа и војни. Крв, солзи, глад... Сè на едно место. Офкаа Хрватите, плачеа Босанците, гладуваа Србите, си ја маваа главата Македонците. Едвај сите преживуваа. И тие отаде водите нè утешуваа со нивните пропаднати идеологии дека од нас сè зависело, дека мора да ги пребродиме тие моменти. Не знаеја како болат туѓите маки. Само набљудуваа и поттикнуваа нови минуси, нови пропаѓања. Ете денес пропаѓаат тие. Но, само за процент или два. И цел свет ги разбра дека не им е пријатно. Се испаничија како да ги зафатил некој апокалиптичен земјотрес. Доколку ги споредиме балканските маки во деведесеттите години и ова што сега западните земји го поминуваат во поглед на рецесијата, тогаш тешко се прави паралела. Денешната рецесија е смешна во контекст на нашето живеење. Ние навикнавме на транзиција. Оваа криза за нас е гола вода.

Повеќе од 400 жители на Летонија собраа потписи со кои побараа од рускиот олигарх Роман Абрамович да ја купи нивната држава. Друга група Летонци упати јавен апел до Шведска да ја окупира земјата. Ваквите налудничави идеи на овој северноевропски народ почнаа да се раѓаат откако Летонија почна финансиски да ослабнува и да бележи негативно салдо на државните банкарски трансакции. Иако можеби станува збор за симболичен потег на незадоволни луѓе, сепак ова јасно покажува колку одредени народи и држави не можат да се носат со предизвиците на модерното време. Одредени категории лица под честа и достоинството го продаваат образот. За грст пари би се колонизирале. Колку слаб и попустлив национален менталитет. Слични вакви размислувања неодамна имаше на островската земја. Рајот на Исландците се претвори во пекол, откако сè она што го имаа во прекумерни количества им падна в бунар. Кога за ваков или за сличен проблем би ги прашале Балканците како ќе реагираат, веднаш би ви одговориле дека ако треба леб и сол ќе јадат, ама душата никому не му ја продаваат. Затоа оваа криза во нашата и во регионалната јавност нема да се сфати толку сериозно и болно, како што е случајот со Летонците или со жителите на Исланд. Ние навикнавме на малку, само на корка леб и еден домат, ние навикнавме на безработија, на трпење и исчекување. Оваа криза не е ништо ново за Балканците. Таа е само логичен след на она што цели дваесет години го живееме и го доживуваме под капата на големите и моќните империи. Нема многу да не заболи затоа што надолу веќе нема, толку е. Длабината одамна е допрена. Нам ни преостанува само да се одлепиме од дното и да одиме нагоре. Ние го поминавме циклусот, кој сега го поминуваат некои други, далеку побогати и поразвиени од нас. Ќе забележиме некои ефекти и негативни трендови таму каде што кризата досега не допрела, но далеку дека таа ќе ги загрози нашите витални органи. Овој пат тоа "задоволство" им е препуштено на некои други, на мамините и на татините галеничиња, кои досега само знаеја да уживаат во благодетите стекнати на разно-разни начини.

Сојузната германска Влада очекува дека оваа година ќе настапи најтешката рецесија од основањето на Сојузна Република Германија, пред 60 години. Бруто општествениот производ во наредните 12 ме-

сеци се очекува да биде 2,25 проценти. Тешката криза почна да се одразува и на полето на трудот, па германската Влада смета оти стапката на невработеност ќе се зголеми од сегашните 7,8 на 8,4 проценти. Економските експерти предупредуваат и на драматичен пад на инвестициите, но од друга страна и на инфлацијата која од 2,6 би опаднала на 0,5 проценти, што би можело да доведе до зголемување на потрошувачката за околу еден отсто.

БОГАТИТЕ ОСТАНАА БЕЗ СВОИТЕ БАРБИКИ

ЗАДОЛЖУВАЊА КОИ ЌЕ ГИ ПЛАЌААТ ИДНИТЕ ГЕНЕРАЦИИ

Летонците, незадоволни од сопствениот стандард, неодамна се собраа во главниот град Рига за да го искажат бе-

Економскиот раст на македонската економија за 2009 година ќе се движи меѓу 3 и 4,5 проценти, проследен со инфлација меѓу 2,2 и 3,4 отсто. Годината што е пред нас носи голема неизвесност за земјите со мали и отворени економии, каква што е македонската. Народна банка ќе се фокусира на стабилноста на цените, како своја примарна монетарна цел. Заради светската криза можеме да очекуваме мал економски раст, помал прилив на странски валути, помало штедење и помали кредити. Граѓаните ќе имаат поголеми тешкотии да добијат кредити, дури и преку своите кредитни картички. Сепак, ликвидноста на банките не е во опасност. За да се заштити банкарскиот систем ние веќе презедовме превентивни мерки. Не постои ниту опасност за девалвација на македонската валута. Имаме девизни резерви на солидно ниво, па ако биде неопходно ќе интервенираме на пазарот за да го стабилизираме курсот. Бруто девизните резерви изнесуваат 1,537 милијарди евра. Во моментов имаме резерви кои можат да покријат три ипол месеци увоз, што е навистина солидно ниво.

Петар Гошев

сот. Илјадници демонстранти ја каминуваа полицијата, која ја штитеше парламентарната зграда. Слични дејства наредните денови имаше во бугарската и во литванската престолнина. Десетици повредени, стотици уапсени. Аналитичарите предупредуваат на нови народни буни во Естонија, Романија, Украина и во други европски земји. Најпогодени ќе бидат оние држави кои во изминатите две децении навикнаа да бележат двоцифрен раст на економските показатели, а сега мораат да се соо-

Словачката Влада процени дека кризата со природниот гас може негативно да влијае врз стопанскиот раст на земјата, кој во текот на годината би опаднал за 1,5 отсто. Според неа, Европската комисија во своите најнови прогнози за континенталниот развој, не го вкалкулирала и прекилот на испораката на рускиот гас за Украина. Официјална Братислава се плаши од негативните бројки. Неј-

зината автомобилска индустрија, која е главен сектор за развој на државата, е доведена во непријатна ситуација. Недостатокот на гас придонесе фабриките да запрат со производство на автомобили, а ако на тоа се додаде и колапсот на многу светски автомобилски гиганти, тогаш Словачка со право стравува од голема национална рецесија.

чат едвај со раст од два процента. Најголем проблем во овие земји претставува затворањето на фабриките и зголемувањето на процентот на невработеност. Големите надежи на источноевропските народи дека излегувањето од руската зона на интереси и нивното придружување кон западниот свет ќе им овозможат поголем стандард и побогат живот, наеднаш станаа утопија и само пушта неостварена желба. Брзата распродажба на домашниот капитал на странски корпорации, пред сè, на оној кој имаше стратешко и национално значење, беше водена од мотивот дека на тој начин државата ќе застане на здрави економски и стопански нозе. Дали оваа стратегија ќе биде големо промашување за земјите од Источна Европа или кризата е само сезонска појава, која наскоро ќе биде надмината, ќе покажат

месеците кои претстојат. Цената која овие држави мораа да ја платат беше потчинување на западните тактики и нивниот начин на игра. Истиот тој Запад сега почнува да тоне во одредени сегменти на стопанството, уште повеќе го зголеми револтот кај обичните граѓани. Се претураше од шупливо во празно. Едноставно се правеа жалови чекори. Голема опасност лежи и во фактот дека во одредени региони светската криза почнува негативно да влијае и врз нацио-

Рекорден број лица станаа технолошки вишок во Британија, откако светот го зафати глобалната економска рецесија. Бројот на невработените во островската земја се приближи до алармантни два милиона луѓе, а за само три месеци без работа останаа повеќе од 220.000 Британци. Тоа е највисоката стапка на невработеност во последните десет години и сега таа изнесува 6,1 отсто. Најлоша е состојбата во финансискиот сектор, каде бројот на невработени изнесува 72.000 лица. Агенциите кои посредуваат при вработувањето соопштуваат дека невработените сами треба да се потрудат да си најдат соодветно работно место и да не се надеваат премногу на државата.

налната нетрпеливост меѓу различни етнички групи. Тоа е индиректна последица од нараснатите проблеми во економско-стопанските односи. Доколку се има предвид дека сè ова што сега се случува е само увертира на она што ќе следува подоцна, тогаш не се исклучуваат ниту судири од помал или од поголем обем на национална основа. Пролетта која наскоро доаѓа ќе ги демантира или потврди овие претпоставки и предупредувања. Дополнителното задолжување кај светските финансиски институции претставува само краткорочно ублажување на последиците предизвикани во последните шест месеци, но долгорочно гледано новите кредити од Светска банка и од Меѓународниот монетарен фонд, ќе ги усложнат економските односи и уште повеќе ќе ја задлабочат рецесијата во одредени држави, бидејќи долговите ќе станат огромни и неиздржливи за буџетите на помалите земји. Фрапантното задолжување на летонската држава од повеќе од шест милијарди евра, која брои нешто повеќе од два милиона жители е огромен ризик за идните генерации Летонци, кои ќе мораат да

Србија во 2009 година нема да биде погодена од светската рецесија, но растот на бруто домашниот производ ќе биде преполовен и ќе биде на ниво од 3,5 отсто. Надворешно-трговскиот дефицит ќе биде намален, затоа што се очекува пад на увозот и задржување на извозот на ниво од минатата година. Главниот проблем на српскиот извоз во оваа година ќе биде

намалувањето на цените на металите во светот. Што се однесува до банкарскиот сектор, тој ќе остане стабилен. Банките досега работат профитабилно, па оттука проблем не претставува дали ќе има пари, туку колкава ќе биде цената на позајмување.

Млаѓан Динкиќ

работат само за да им ги вратат парите на позајмувачите. Колку за споредба, Украина се задолжи повеќе од 16 милијарди долари. Проблемот кој настана со испораката на рускиот природен гас за Европа преку Украина, дополнително ја оптовари и ја обремена ситуацијата. Тоа може да биде иницијална капцисла за нови социјални немири во оваа поранешна советска република, по примерот на Портокаловата револуција. Обемот на нивното случување можеби нема да биде изразен до тој степен, но сепак постои опасност. На Киев наскоро можат да му се случат слични настани како оние во Летонија, Бугарија или Литванија. Почнаа да пристигнуваат и барањата за оставки на одредени функции во овие земји, откако ресорите задолжени за стабилизирање на севкупната економска ситуација не ги дадоа очекуваните резултати. Владата во Атина е растресена, бугарскиот кабинет, исто така, на стаклени нозе стојат структурите во Киев и во Рига. Социјалните планови во овие метрополи не успеваат. Трајни и одржливи мерки сè уште не се пронајдени. Сите ги чекаат пролетните месеци за да видат што ќе се случи. Веројатно ќе се реагира така како што ќе налага моментната ситуација. Во моментов нема превенција или, ако ја има, таа се состои во земање кредити и зголемување на каматните стапки, што секако е продлабочување на економскиот јаз. Од друга страна, пак, погледите се вперени во новиот состав на американската администрација, предводена од Барак Обама. Нејзиниот успех ќе биде успех и за европските земји. Нејзиниот пораз ќе биде уште поголем пораз за старата дама.